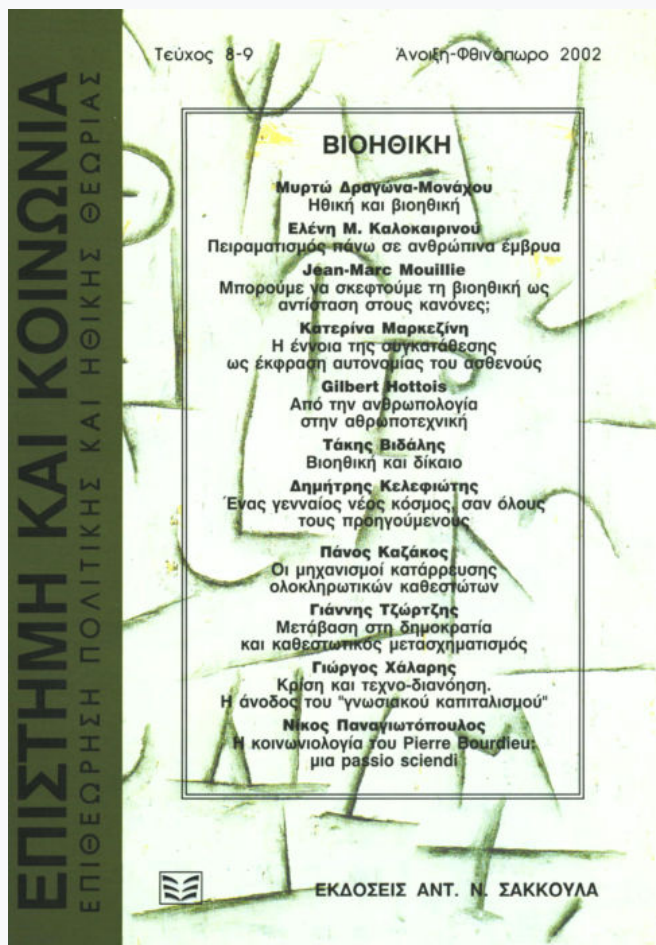

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 8 (2002)

Τόμ. 8-9 (2002): Βιοηθική

Pierre-Andre Taguieff, Παγκοσμιοποίηση και δημοκρατία, μτφρ. Ν. Κούρκουλος

Ηλίας Κατσούλης

doi: [10.12681/sas.735](https://doi.org/10.12681/sas.735)

Copyright © 2015, Ηλίας Κατσούλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κατσούλης Η. (2015). Pierre-Andre Taguieff, Παγκοσμιοποίηση και δημοκρατία, μτφρ. Ν. Κούρκουλος. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 8, 295–298. <https://doi.org/10.12681/sas.735>

ίδιος ο Said, που δεν καταθέτει τη δική του εικόνα του Ισλάμ απέναντι στην οποία η εικόνα που παρουσιάζουν τα δυτικά ΜΜΕ πραγματικά να φαίνεται ως κατασκευασμένη, τελικά υποστηρίζει ότι το Ισλάμ των ΜΜΕ, το Ισλάμ των δυτικών διανοούμενων, των δυτικών ανταποκριτών, αλλά και το Ισλάμ των μουσουλμάνων 'αποτελούν όλα πράξεις βούλησης και ερμηνείας που λαμβάνουν χώρα στην ιστορία και μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο στο πλαίσιο της ιστορίας ως πράξεις βούλησης και ερμηνείας'. Αυτά γράφονταν εν έτει 1996. Εν τω μεταξύ έχουν λάβει χώρα γεγονότα, τα οποία και αυτά απαιτούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της (πρόσφατης) ιστορίας, που επειδή είναι νωπή έχει το δικαίωμα να τα εκτιμήσει κανείς και τα ερμηνεύσει αναλόγως ως 'πράξεις βούλησης'.

Ηλίας Κατσούλης

Pierre-Andre Taguieff, Παγκοσμιοποίηση και δημοκρατία, μτφρ. Ν. Κούρκουλος, Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου 2002, 255 σελ.

Ο P.-A. Taguieff κατάφερε με το πλούσιο έργο του να προκαλέσει μια βαθιά τομή στη γαλλική και την ευρύτερη διεθνή συζήτηση για τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και τον λαϊκισμό. Η εμμονή του να φτάσει και να αναδειξει τις βαθύτερες αιτίες που συγκροτούν, ιδιαίτερα στη Γαλλία, το φαινόμενο του Λεπενισμού και της Νέας Δεξιάς τον οδήγησαν σε μια εκ του σύνεγγυς συζήτηση με τον κύριο εκπρόσωπο αυτού που ο ίδιος ο Taguieff αποκαλεί 'διαφορικό ρατσισμό', τον Alain de Benoist. Η απόφαση του Taguieff να συζητάει δημόσια με τον Benoist θεωρήθηκε από ένα μέρος της γαλλικής διανόησης μια ανεπίτρεπτη προσέγγιση σε έναν τρόπο σκέψης και σε έναν άνθρωπο που έπρεπε να παραμένει αποκλεισμένος από το δημόσιο discours των δημοκρατών. Για τον λόγο αυτό την άνοιξη του 1993 αριστεροί γάλλοι διανοούμενοι δημοσίευσαν μια 'έκκληση για επαγρύπνηση' (Appeal to Vigilance) κατηγορώντας τον Taguieff ότι αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη με τις δύσκολες αναλύσεις του ρατσισμού και με την κριτική που ασκεί σ' αυτό που ο ίδιος αποκαλεί αναποτελεσματικότητα του 'μοδίτικου αντιρατσισμού'. Σ' αυτήν την 'έκκληση' ο Taguieff απάντησε με δύο μεγάλα βιβλία (Sur la nouvelle droite, 1994 και Le fins de l'Antiracisme, 1995), στα οποία με τη σειρά του κατηγορεί τους αριστερούς διανοούμενους στη Γαλλία ότι όχι μόνο δεν έχουν καταλάβει τον 'νέο ρατσισμό', αλλά με την εμμονή τους στις

παραδοσιακές αναλύσεις και μοντέλα συμβάλλουν στην ανάδειξη ενός νέου τύπου ξενοφοβικού αντι-αντιρατσισμού, που τελικά σπρώχνει τον απλό κόσμο στον Λεπενισμό.

Στο βιβλίο που παρουσιάζουμε ο Taguieff διευρύνει τον προβληματισμό του στρεφόμενος στην απειλή που αποτελεί για τη δημοκρατία η χωρίς έλεγχο οικονομικο-τεχνική παγκοσμιοποίηση. Ενώ στο διεθνές επίπεδο ο συγγραφέας διαβλέπει ότι στα πλαίσια της συντελούμενης παγκοσμιοποίησης το πάνω χέρι σε βάρος του εθνικού κράτους κερδίζουν οι πολυεθνικές εταιρίες, τα ΜΜΕ και το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο, στο επίπεδο του εθνικού κράτους βλέπει να συντελούνται εξελίξεις που, κατά τη γνώμη του, αποτελούν απειλή όχι μόνο για τις ρεπουμπλικανικές παραδόσεις της Γαλλίας και της Ευρώπης, αλλά και γι' αυτή την ίδια τη δημοκρατία.

Το βιβλίο του P.-A. Taguieff αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος καταπιάνεται με το παγκόσμιο τοπίο, το οποίο βλέπει να κινδυνεύει να 'αποδομηθεί' από τις συντελούμενες σε όλα τα επίπεδα διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης. Στο δεύτερο μέρος ο συγγραφέας επιχειρεί μια 'ανακατασκευή' των θεμελίων και στόχων της πολιτικής δράσης σε πλανητικό επίπεδο.

Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του Taguieff βρίσκεται η ιδέα της προόδου, έτσι όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τις δυνάμεις που ελέγχουν τις γενικότερες εξελίξεις. Βασικά η κύρια δύναμη της παγκοσμιοποίησης είναι οι πολυεθνικές εταιρίες και αυτοί που ο ίδιος ο Taguieff αποκαλεί κοσμοπολίτικη ελίτ. Το παραδοσιακό εθνικό κράτος χάνει σε ισχύ, οι λειτουργίες του αποδυναμώνονται και υποχωρούν μπροστά σε μια αγορά, η οποία θέλει να καταργήσει κάθε φραγμό στην ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων. Ενώ το εθνικό κράτος υποχωρεί, εθνοτικές ομάδες αυτόχθονων ή αλλοδαπών εγείρουν αξιώσεις αναγνώρισης των πολιτισμικών τους ιδιαιτεροτήτων, γεγονός που εκφράζεται από την έκταση και την ένταση που έχουν πάρει οι συζητήσεις για την πολυπολιτισμικότητα. Πρόοδος στην υπηρεσία του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, ελεύθερη αγορά για τη διακίνηση των εμπορευμάτων, καταναλωτισμός ως η νέα ηθική της παγκόσμιας τάξης από τη μια μεριά και αναγνώριση της αυθεντικότητας των διαφόρων εθνοτικών πολιτισμών, έτσι όπως αυτή προωθείται από τις κοσμοπολιτικές ελίτ στο πλαίσιο της όλης συζήτησης για την πολυπολιτισμική κοινωνία από την άλλη, στοχεύουν στην αποδόμηση του κράτους-έθνους και στον περιορισμό της εδαφικής του κυριαρχίας, υποστηρίζει ο Taguieff. Έτσι ελευθερώνεται από κάθε είδους εμπόδιο και περιορισμούς η παγκόσμια αγορά και εξυπηρετού-

νται τα συμφέροντα του πολυεθνικού κεφαλαίου και όλων όσων έχουν συνδεθεί με αυτό. Εναντίον αυτού του κινδύνου που ο Taguieff βλέπει να επέρχεται, η μόνη λύση που προσφέρεται είναι η προβολή αντίστασης από τους συνειδητοποιημένους πολίτες του ευρωπαϊκού χώρου. Επειδή, όμως, η αντίσταση σε διεθνές επίπεδο δεν έχει μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας, γι' αυτό οι ενέργειες θα πρέπει να γίνουν εντός του κράτους. Προϋπόθεση όλων αυτών είναι η ενίσχυση των δομών του εθνικού κράτους, επανάκτηση της κυριαρχίας του και η συμμετοχική δημοκρατία, με άλλα λόγια η τόνωση του 'πολιτειακού ρεπουμπλικανισμού' με βάση ένα σχέδιο που θα περιλαμβάνει, στο πλαίσιο μια αλληλέγγυας κοινωνίας, όλους τους ανθρώπους και τις ομάδες ανεξάρτητα από τις πολιτισμικές τους διαφορές.

Και αυτό το βιβλίο του Taguieff είναι το ίδιο ριζοσπαστικό όσο και προκλητικό. Γενικά ο συγγραφέας δείχνει να διακατέχεται από έναν φόβο, ότι η παγκοσμιοποίηση, έτσι όπως αυτή συντελείται, είναι αδύνατον να ελεγχθεί και η πολυπολιτισμικότητα, έτσι όπως αυτή εξελίσσεται, αδύνατον να αποτραπεί και γι' αυτό η μόνη λύση που προσφέρεται είναι η επιστροφή στις δοκιμασμένες πρακτικές του ισχυρού εθνικού κράτους και της μονοπολιτισμικής κοινωνίας. Ορισμένες διατυπώσεις του Taguieff, ο τρόπος που αντιμετωπίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα πολιτισμικά δικαιώματα εθνοτικών ομάδων δημιουργούν, την εσφαλμένη ίσως εντύπωση, ότι η αντιπαράθεσή του με τα επιχειρήματα της Νέας Δεξιάς και με τον Α. Benoist δεν άφησαν ανεπηρέαστη τη σκέψη του. Πέρα από αυτά, ο απαξιωτικός τρόπος με τον οποίο ο Taguieff αναφέρεται σε καθολικά αναγνωρισμένους θεωρητικούς, όπως ο Jürgen Habermas ('πάπα της πνευματικής τρομοκρατίας', 'καρικατούρα' και 'αναπόφευκτο', τον αποκαλεί), ο Manuel Castels ('υπερεθνικό ειδικοκράτη', τον χαρακτηρίζει), ο Eric Hobsbawm ('παίρνει τα όνειρά του για πραγματικότητα', τον ειρωνεύεται), ενώ αναφέρεται συχνά και με τρόπο εμφανώς ουδέτερο σε εκπροσώπους του ευρωπαϊκού αντιδημοκρατικού ρεύματος (Friedrich Nietzsche, Carl Schmitt, George Sorel κ.λπ.), οπωσδήποτε ξενίζει.

Και λίγα λόγια για τη μετάφραση. Ο μεταφραστής έφερε σε πέρας ένα πολύ δύσκολο έργο. Όμως οι μεταφραστικές του επιλογές, όπως και η κατασκευή νέων λέξεων δεν είναι πάντοτε επιτυχείς. Ορισμένοι μάλιστα νεολογισμοί, όπως 'αλλαξισμός', 'ανταλλαξισμός', (echangeisme), 'παγκοσμικός' (globalisme), 'πολιτιότητα' (citoyennete), 'προσφυλαξισμός' κ.λπ. μπορεί να ακολουθούν τη γραμματική των γαλλικών νεολογισμών, δεν αποδίδουν

όμως στην ελληνική γλώσσα νόημα και γι' αυτό είναι καλύτερα να αποφεύγονται.

Τελικά ένα ενδιαφέρον βιβλίο, που όμως δείχνει πόσο επικίνδυνα μπορούν να πλησιάσουν σε ολοκληρωτικές ιδεολογίες γενικευτικές αναλύσεις και αφορισμοί διαδικασιών, όπως είναι η παγκοσμιοποίηση, η πολυπολιτισμικότητα κ.λπ., που πολύ απέχουν από το να έχουν ολοκληρωθεί.

Ηλίας Κατσούλης